

ADVENDIAJA KOLMAS PÜHAPÄEV AD 2024

Mt 11:2–10 (Jr 3:21–25; 1Kr 4:1–5)

- 2 Kui siis Johannes vangihooones kuulis Kristuse tegudest, saatis ta oma jüngreid
3 Temalt küsima: «Kas Sina oled see, kes pidi tulema, või jääme ootama teist?»
4 Ja Jeesus vastas neile: «Minge teatage Johannesele, mida te kuulete ja näete:
5 pimedad näevad jälle ja jalutud kõnnivad, pidalitõbised saavad puhtaks ja kurdid
kuulevad ja surnud tõusevad üles ja vaestele kuulutatakse evangeeliumi
6 ja õnnis on see, kes ei pahanda ennast minu pärast!»
7 Kui siis need olid läinud, hakkas Jeesus rahvahulkadele kõnelema Johannesest:
«Mida te tahtsite näha, kui läksite kõrbe? Kas tuules kõikuvat roogu?
8 Või mida te tahtsite näha, kui läksite välja? Kas pehme riidega rüütatud inimest?
Ennäe, pehme riide kandjad on kuningakodades.
9 Või miks te läksite välja? Kas vaatama prohvetit? Jah, ma ütlen teile, hoopis enamat
kui prohvetit!
10 Tema ongi see, kellest on kirjutatud: Vaata, ma saadan Sinu eele oma käskjala, kes
tasandab Sinu tee Su ees.»

Johannes aga, saades vangiahelais olles kuulda Kristuse tegudest, ütles Talle oma jüngrite kaudu läkitust saates: «Sina'ks oled see, kes tulemas, või ootame teist?» Ja vastates ütles Jeesus neile: «Minnes andke Johannesele teada, mida kuulete ja näete: pimedad tõstavad pilgu ja jalutud jalutavad, pidalitõbised saavad puhtaks ja kurdid kuulevad ja surnud äratatakse üles ja vaestele kuulutatakse head ja õnnis on see, kes ei lase ennast minust pahandada.» Nende lahkudes hakkas Jeesus kõnelema rahvahulkadele Johannesega kohta: «Mida te läksite välja kõrbesse vaatama – kõrkjat, tuule käes kõikuvat? Või mida läksite välja vaatama – inimest, pehmesti rõivastatut? Vaata, pehmete rõivaste kandjad on kuningate kodades. Või mida te läksite välja vaatama – prohvetit? Just nimelt, ma ütlen teile – ja prohvetist enamat! Tema on see, kelle kohta on kirjutatud: «Vaata, mina läkitan oma ingli Sinu palge eel, kes valmistab Su teed Sinu ees.»»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).¹

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks²:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

¹ Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei anna hästi edasi originaali dünaamikat. Nimelt oleks õigem tõlkida nagu nt 1739. aasta Piiblis: «Abraam sünnitas Isaaki, ja Isak sünnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada töötatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

² Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganale.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Johannes – nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יְהוָה või יְהוָהִי ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink».

Vangihooes – ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ – sõna δεσμωτήριον – «vangla», «vangistus», «vangiahelad» – tuleneb sõnast δεσμός – «köis», «ahel», «side».

Kristuse – τοῦ Χριστοῦ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Tegudest – τὰ ἔργα – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Saatis – πέμψας – sõna πέμπω tähistab enamasti kellegi saatmist mingi kindla ülesande ja/või eesmärgiga.

Jüngreid – διὰ τῶν μαθητῶν – sõnasõnalt: «oma jüngrite läbi/kaudu». Sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama».

Jääme ootama – προσδοκῶμεν – sõna προσδοκάω tähendab «ootama», «ootuses olema», ka «[millekski] valmis olema», «[millegi ootuses] valvel olema».

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יְהוָהִי ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Vastas neile – ἀποκριθεὶς...εἶπεν αὐτοῖς – sõnasõnalt: «vastates...ütles neile». Sõna ἀποκρίνομαι – «vastama», «vastust andma» – tähendusvarjunditeks on nii teatav

lõplikkus kui ka vastandumine. Selle sõna tüveks olev verb κρίνω tähendab «eristama», «eraldama», «[läbi] uurima», «otsustama», «kohut mõistma».

Teatage – ἀπαγγείλατε – sõna ἀπαγγέλλω tähendab «sõnumit tooma/viima», «kuulutama», «[avalikult] teada andma/teadustama».

Pimedad – τυφλοὶ – τυφλὸν – sõna τυφλός – «pime» – tuleneb verbist τύφω – «suitsema».³

Näevad jälle – ἀναβλέπουσιν – sõna ἀναβλέπω tähendab «üles vaatama», «pilku tõstma», aga ka «nägemist tagasi saama», «taas nägema».

Jalutud – χωλοὶ – sõna χωλός võib tähistada nii täielikult jalust halvatuid kui ka lombakaid.

Kõnnivad – περιπατοῦσιν – sõna περιπατέω tähendab «[ringi] käima», «[edasi] astuma» ja tähistab ülekantult ka eluviisi.

Kurdid – κωφοὶ – sõna κωφός tuleneb verbist κόπτω – «lõikama», «raiuma», «lööma» –, seostudes arvatavasti millegi terava sellelt otsa maha lõikamise läbi nüriks või tõmbiks tegemisega.⁴ Sõna κωφός võib tähistada nii kurti, tumma kui kurttumma, aga ka juhmi, nüri inimest.

Surnud – νεκροὶ – sõna νεκρός – «surnud», «surnu» – etümoloogia viitab arvatavasti kadumisele või hajumisele (haihtumisele).

Tõusevad üles – ἐγείρονται – sõna ἐγείρω – «üles äratama», «üles tõusma», «üles tõusma panema» – on originaalis passiivses kõneviisis: «äratatakse üles».

Vaestele – πτωχοὶ – sõna πτωχός – «vaene» – kaastähendusteks on «vilets», «rõhutud», «abitu», «armetu».

Kuulutatakse evangeeliumi – εὐαγγελίζονται – sõna εὐαγγελίζω koosneb eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja sõnast ἄγγελος – «sõnumiviija», «ingel» – ning tähendab «head sõnumit viima/kuulutama».

Õnnis – μακάριος – sõna μακάριος tähendab «õnnis», «õnnelik».

³ Niisiis on pime piltlikult öeldes see, kes ei saa näha tiheda, läbipaistmatu, musta suitsu tõttu.

⁴ Samamoodi tuleneb heebrea keeles sõna שָׂרֵף – «kurt» – verbist שָׂרַף, mille üheks tähenduseks on «ära lõikama».

Ei pahanda ennast – μή σκανδαλισθῆ – sõna σκανδαλίζω tähendab «komistuskiviks olema», «komistama panema», «ärritama», «pahandama». Originaalis kasutatakse passiivset kõneviisi.

Rahvahulkadele – τοῖς ὄχλοις – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Kõrbe – εἰς τὴν ἔρημον – sõna ἔρημος tähendab «üksildane», «üksik», ka «asustamata», «tühi», «kõrb», «tühermaa», «kõnnumaa».⁵

Kuningakodades – ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων – sõna οἶκος tähendab «maja», «koda», «kodu», ka «sugunõsa». Sõna βασιλεύς – «kuningas», «valitseja» – tuleneb tõenäoliselt sõnast βᾶσις, mis antud kontekstis tähistab kõrgemal kohal seismist.

Prohvetit – προφήτην – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütleva», «lausuma», «teada andma» –, millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Jah – sõna ναί tähendab «jah», «muidugi», «kindel see», «tõsi», «just [nimelt]», «justament».

Saadan – sõna ἀποστέλλω tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).⁶

Käskjala – τὸν ἄγγελόν – sõna ἄγγελος tähendab «ingel», «sõnumiviija», «saadik».

Tee – τὴν ὁδόν – sõna ὁδός tähendab nii «tee» kui «teekond» (s.t «käidud/parajasti käidav tee»)⁷.

Sisuline analüüs⁸

Kui Matteuse evangeeliumi kümnes peatükk on täielikult pühendatud kaheteistkümnepostli kutsumisele, neile juhtnõotide andmisele ning nende manitsemisele ja julgustamisele, siis üheteistkümnendas peatükis pöördub Jeesus taas laiemate rahvahulkade poole: «Ja sündis, et kui Jeesus oli lõpetanud korralduste andmise oma kaheteistkümnepostlile jüngrile, siis siirdus Ta sealt edasi õpetama ja jutlustama nende linnadesse.» (Mt 11:1)

⁵ Siit tuleneb ka eesti keeles tarvitatav võõrsõna «eremiit» – «üksiklane», «erak».

⁶ Siit tuleneb ka sõna ἀπόστολος – «apostel».

⁷ Vrd samast algtüvest pärineva venekeelse verbiga ходить – «käima».

⁸ Järgnevalt on osaliselt kasutatud 2. lugemisaasta tekstikäsitlust (Mt 11:11–19).

Esmalt pole küll juttu sellest, mida Jeesus rahvale kõneles, vaid järgneb hoopis Ristija Johannest puudutav vahepala, mille juhatab sisse Johannes ise, läkitades oma jüngrid Jeesuselt küsima, kas Tema on «kes pidi tulema», või peab Johannes (koos ülejäänud rahvaga) jääma «ootama teist» (Mt 11:3).

«See, kes [on] tulemas» on peaaegu nagu tiitel, tähistades mäletamatutest aegadest töötatud ja oodatud Messiat. Ristija Johannes oli kindel, et Messias on kohe-kohe saabumas, et oma rahva üle kohut mõista ja kohtuotsus viivitamatult täide saata: «Kirves on juba pandud puude juurte külge. Iga puu, mis ei kannu head vilja, raiutakse nüüd maha ja visatakse tulle.» (Mt 3:10) Messia tulemises Johannes ei kahtle, küll aga pole tal täielikku kindlust, et see, keda Ta koos paljude teistega ootab, on Jeesus.

Johannese ebakindlus võib tunduda hämmastavana – oli ta ju selgelt tajunud Jeesuse üleolekut endast, kui ta oli ristimisele tulnud Jeesusele öelnud: «Mul on vaja lasta ennast Sinul ristida – ja Sina tuled minu juurde!» (Mt 3:14) Samas võib Johannesest ka aru saada, sest vangitorni heidetuna võib ka kõige tugevamale kahtlus hinge pugeda. Pealegi ei pruukinud Johannes ise kaheldagi, vaid võis kasutada võimalust oma kahtlema kippuvaid jüngreid julgustada – samamoodi, nagu Johannese küsimus ja Jeesuse vastus on olnud kinnituseks järgnevatele kristlaste põlvkondadele.

Jeesus ei anna mitte «ei» ega «jah» vastust, vaid vastab viitega oma tegudele, mis peaksid sõnadest märksa paremat tunnistust andma: «Minge teatage Johannesele, mida te kuulete ja näete: pimedad näevad jälle ja jalutud kõnnivad, pidalitõbised saavad puhtaks ja kurdid kuulevad ja surnud tõusevad üles ja vaestele kuulutatakse evangeeliumi ja õnnis on see, kes ei pahanda ennast minu pärast!» (Mt 11:4–6)

On üsna kindel, et Jeesus viitab siin prohvet Jesaja ettekuulutustele päevast, mil Iisrael lunastatakse: «Sel päeval kuulevad kurdid kirja sõnu ja pimedate silmad näevad pilkasest pimedusest. Siis tunnevad alandlikud aina rõõmu Issandas ja kõige vaesemad inimesed hõiskavad Iisraeli Pühas. Sest vägivaldsele tuleb lõpp ja pilkaja saab otsa, ja hävitatakse kõik, kes kavatsevad kurja.» (Js 29:18–20) Nende sõnade taustal on ka hoiatav manitsus kangekaelsetele ja uskmatutele: «Kurdid, kuulge, ja pimedad, tõstke oma pilk üles, et te näeksite! Sa oled näinud palju, aga ei ole tähele pannud; kõrvad on küll lahti, aga sa ei kuule.» (Js 42:18.20)

See vastus teeb Ristija Johannese jüngritest Jeesuse tunnistajad ja sõnumiviijad ning ilma pikemata on selge, et nende kätte usaldatud sõnum on positiivne: Jeesus on tõepoolest see, kes pidi tulema – pole vaja kedagi teist oodata. Tunnustähed, mis kinnitavad, et Jeesus on Messias, ei ole aga mitte üksnes märgid, vaid nendeski – nagu vastavates prohvetikuulutustes – peituvad olulised juhised ja manitsused kõigile neile, kes on oodanud Messia ilmumist ning tahavad saada osa Tema toodud lunastusest.

See, et pimedad saavad taas nägijaks, paneb neile ka kohustuse tõsta oma pilk ning vaadata ja näha. Sama kehtib kurtide puhul: nad ei saa ennast enam vabandada, vaid nad peavad kuulma ja mõistma. Jalutud peavad jalad alla võtma ja kõndima – nagu kõik, keda Jeesus kohtab ja enda järele kutsub –, ning mitte ainult pidalitõbised, vaid igäüks, kes on ühel või teisel viisil, füüsiliselt või vaimselt, roojane, peab puhtaks saama. Kõige vaesemadki inimesed saavad osa heast sõnumist, mis täidab nad rõõmu, tänu ja hõiskamisega, ning surnud – taas mitte ainult füüsiliselt, vaid ka vaimselt surnud – peavad käima uues elus.⁹ Vägivaldsele tuleb lõpp, pilkajad saavad otsa, need, kes kavatsevad kurja, hävitatakse, ja õnnis on igäüks, kes ei lase ennast Jeesusest pahandada, s.t kellele sõna Temast ja Tema ristist ei ole mitte komistuskiviks, vaid päästeks ja õnnistuseks.¹⁰

Ei ole vaja arvata, et Jeesuse sõnad Temast pahandumisest oleksid suunatud Ristija Johannese vastu. Pigem on tegemist üleminekuga sellele, mida Jeesus järgnevalt ütles Teda ümbritsevatele rahvahulkadele ning mille kulminatsiooniks olid mõistukõne vilet puhuvatest ja itkevatest lastest (Mt 11:16j) ja uskmataute Galilea linnade hurjutamine (Mt 11:20–24). Ristija Johannesele tema jüngrite toodud sõnumist ilmselt piisas, ent paraku on alati olnud rohkesti neid, keda pole suutnud veenda ei Kristuse rist ega Tema suurimadki tunnustähed.

Rahvahulkade poole pöördudes jätkab Jeesus kõnelemist Ristija Johannesest ning küsib ümberseisjalt, keda inimesed – küllap paljud neistki, kes nüüd olid kogunenud Tema ümber – Johannese juurde minnes otsisid ja näha lootsid: «Kas tuules kõikuvat roogu... pehme riidega rüütatud inimest?» (Mt 11:7j) Ristija Johannese juurde olid voolanud tohutud rahvahulgad, «Jeruusalemma ja terve Juudamaa ja kogu Jordani ümbruskonna rahvas» (Mt 3:5) – küllap lisaks neile, kes oma patud üles tunnistasid ja ennast ristida lasksid (Mt 3:6), oli seal ka sensatsioonihimulisi ja lihtsalt uudishimulikke, kes nüüd samamoodi uue huviobjekti, Jeesuse juurde tulvasid.

Jeesuse sõnades tuules kõikuvast kõrkjast ja pehmeid rõivaid armastavast inimesest kostub torge nende suhtes, kes ise üha uute elamuste järele janunedes arvavad, et teisedki on samasuguse kõikuva meelega, ega suuda uskuda, et on olemas inimesi, kes esiteks ei otsi mugavust ega omakasu ning teiseks jäävad tõe ja oma missioonile ustavaks ka siis, kui sellega kaasnevad kannatused, tagakiusamine ja isegi märtrisurm, nagu Ristija Johannese puhul.

⁹ «Jumal on teinud elavaks ka teid, kes te olite surnud oma üleastumistes ja pattudes.» (Ef 2:1)

¹⁰ «Jah, sõna ristist on narrus neile, kes hukuvad, aga meile, kes päästetakse, on see Jumala vägi, sest kirjutatud on: «Ma hävitan tarkade tarkuse ja teen olematuks mõistlike mõistuse.»» (1Kr 1:8j); ««Ennäe, ma panen Siionisse kivi, valitud, hinnalise nurgakivi, ja see, kes usub Temasse, ei jää iial häbisse.» Teile siis, kes te usute, on see au, uskmataule aga «kivi, mille ehitajad tunnistasid kõlbmatuks, ning just see on saanud nurgakiviks», ning «komistuskiviks» ja «pahanduskaljuks». Uskmatud komistavad, sest nad on sõnale allumatud ja selleks nad ongi määratud.» (1Pt 2:6–8)

Jeesus teadis, et paljud inimesed olid siiralt veendunud, et Ristija Johannes on prohvet. Aga nemadki polnud taibanud kogu tõde Johannesest – seda, et ta on hoopis enam kui prohvet (Mt 11:9), et ta on see, keda Vana Testamendi viimane prohvet Malaki oli kuulutanud ette Issanda teevalmistajana: «Tema ongi see, kellest on kirjutatud: «Vaata, ma saadan Sinu eele oma käskjala, kes tasandab Sinu tee Su ees.»» (Mt 11:10; vrd Ml 3:1) Issandale tee tasandamise (või valmistamise) all peab Jeesus silmas kutset pattu kahetsedes Jumala poole pöörduda ja meelt parandada – sellele kutsumine, isikutel vahet tegemata, oli Ristija Johannese missioon, mille eest ta viimaks maksis eluga.

Ristija Johannese tõelist suurust esile tuues ütleb Jeesus midagi äärmiselt olulist ka enda kohta: kui Johannes on Issanda teevalmistaja, siis Tema – see, kes pidi tulema – pole mitte ainult Issanda läkitatud Messias, vaid Ta on Issand ise. Ta on tulnud, Tema päev on kätte jõudnud – nii päevana, mil kuulutatakse Issandale meelepärast aastat (Js 61:2; Lk 4:19), kui päevana, mil igaüks peab oma südame läbi katsuma, teades, et tal tuleb ei kellegi muu kui Jumala enda ees oma elust aru anda.

Jeesus kinnitab oma kuulajatele tõsikindla «aameniga», et «naisest sündinute seast ei ole tõusnud suuremat Ristija Johannesest», kuigi «väikseim taevariigis on suurem temast» (Mt 11:11). Jeesuse taotluseks ei ole mitte koostada inimkonna suurkujude edetabelit, vaid näidata nii Ristija Johannese autoriteeti kui tema ülimalt olulist, teatavas mõttes lausa võtmerolli lunastusloos ja jumalikus päästeplaanis. Ühtlasi kinnitab Jeesus, et Johannese autoriteet ei rajane mitte temal endal, vaid sellel, kes on ta läkitanud, ning et tema suurus ei tulene mingitest inimlikest omadustest, vaid seisneb selles, et ta on ustavalt täitnud talle antud ülesande olla hüüdjaks hääleks kõrbes ja Issanda teevalmistajaks.

Kahtlemata oli Ristija Johannes inimene, mitte ingel või mõni muu üleloomulik olend, kuigi Jeesuse tsiteeritud prohvet Malaki ettekuulutuses kasutatakse sõna ἄγγελος – kreeka keeles ἄγγελος –, mille üheks tähenduseks on «ingel», ent mis selles kohas tähistab sõnumivijjat või käskjalga. Johannes on inimene ja temast suuremat naisest sündinute seas ei ole, ent hoolimata tema ülikõrgest ja täiesti erandlikust missioonist – olla Issanda vahetu eeskäija – oli temagi, nagu näitab ta jüngrite kaudu esitatud küsimus Jeesusele, vastuvõtlik kahtlustele või vähemalt nõrkusehetkedele.

Johannes oli suur prohvet, ent kui loeme eriti Vana Testamendi prohvete lugusid, siis näeme, et prohvete puhul polnud tegemist mitte kahtlustest ja nõrkustest vabade üliinimestega, vaid tavaliste luust ja lihast olenditega, kelle ainsaks tõeliseks erinevuseks teistest inimestest oli see, et Jumal tegi nad võimeliseks nägema ja kuulma asju, mis jäid teistele märkamatuks, ning läkitas nad kuulutama sõnu, mis ei kandnud mitte nende, vaid Jumala sõnumit.

Jumala imelise ettehoolduse tulemusena on isegi Ristija Johannese võimalikud kahtlused tema missiooni teenistuses, kuna ta küsimus selle kohta, kas Jeesus on ikka oodatud Messias, andis Jeesusele võimaluse seda kinnitada ning tegi Ristija Johannese jüngritest rõõmusõnumi kuulutajad, kes andsid tunnistust sellest, et oodatud ja töötatud lunastus on kätte jõudnud ning Lunastaja on saabunud.

Jutluseks

Advendiaja kolmanda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Valmistage Issanda teed». Käsiraamat nimetab, et pühapäeva keskmes on Ristija Johannes oma kutsega patukahetsusele ja meelearandusele ning et Johannes osutab Jeesusele kui Jumala Tallele, kes kannab ära maailma patu.

Vanakirikliku traditsiooni järgi kannab advendiaja kolmas pühapäev nime *Gaudete* – «Rõõmustage!» Nime aluseks on apostel Pauluse üleskutse olla rõõmsad Issandas, ja kinnitus, et Issand on ligidal (Fl 4:4-7). Kuigi luterlikus (ja näiteks ka anglikaani) traditsioonis on see Epistel koos rõõmu (ja Issanda tulemise vahetu ligioleku) temaatikaga nihutatud jõulueelsele pühapäevale, peaks ka advendiaja kolmanda pühapäeva rõhutatult meelearanduslik iseloom pöörama meie pilgud mitte niivõrd Ristija Johannesele kui meelearandusjutlustajale ja sõnumitoojale, kuivõrd Temale, kellest Johannese sõnum kõneleb: Kristusele, Issandale, kes on ligidal, Messiale, kes on iidseid töotusi täites viimaks kohale jõudnud. Ristija Johannes ise on siin parimaks suunanäitajaks, kuna tema suhte Jeesusesse võib võtta kokku sõnadega «Tema peab kasvama, aga mina pean kahanema» (Jh 3:30).

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 3:21–25) lõik Jumala nukrast mõtisklusest Iisraeli soo üle, keda Ta on tahtnud näha oma lastena, ent kes on Talle truudust murdnud ning Issanda, oma Jumala, unustanud. Jumal kutsub oma rahvast pöörduma ja Tema juurde tagasi minema, kinnitades, et üksnes Tema on nende pääste.

Esimese lugemisaasta Epistel (1Kr 4:1–5) algab meeldetuletusega, et neilt, kes on kutsutud Kristuse sulasteks ja Jumala saladuste majapidajaiks, nõutakse esimese asjana ustavust. Paulus rõhutab, et apostlina ei pea ta andma aru mitte inimeste, vaid Jumala ees, ning kutsub oma lugejaid loobuma kohtumõistmisest, kinnitades, et ainus tõeline kohtumõistja on Kristus, kes siis, kui Ta tagasi tuleb, «toob valguse ette pimedusse varjunud asjad ning teeb avalikuks inimsüdamete kavatsused».

Evangeeliumi keskmes on ühelt poolt Jeesuse tunnistus Ristija Johannesest kui tõelisest prohvetist ja Issanda teevalmistajast, teiselt poolt aga tunnistus Jeesusest endast, kes on töötatud Messias ja inimeseks saanud Jumal, kelle palge eele Johannes oli läkitatud teed valmistama. Mõeldes nii Vana Testamendi lugemises kui Epistlis esile kerkivale ustavuse teemale võib jutluses rõhutada nii Ristija Johannese vankumatut ustavust

jumaliku tõe kuulutajana ja Jeesuse ustavust Jumala töotuste täitjana kui ka Jeesuse järgijatel nõutavat ustavust Temast rõõmusõnumi kuulutamisel – nii, nagu Jeesuse juurde tulnud Ristija Johannese jüngritest said Tema suurte tegude ja Temas kui Messias saabunud lunastuse ustavad tunnistajad.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Pärast seda, kui Jeesus oli kutsunud kaksteist apostlit ning neid õpetanud ja apostelliku meelevallaga varustanud, tuli Ta tagasi rahva sekka ning hakkas jutlustama ja õpetama Galilea linnades. Tema suurtest tegudest kuulda saanud Ristija Johannes, kes oli vahepeal vanglasse heidetud, saatis oma jüngrid Jeesuse juurde, et nad talt küsiks, kas Tema on «see, kes pidi tulema», s.t ammu töötatud ja igatsetud Messias, või peavad inimesed ootama kedagi teist. Jeesus osutas vastust andes sellele, kuidas Temas on täitunud iidset prohvetikuulutused, kinnitades seeläbi, et jah, Tema on Messias, ja läkitades Johannese jüngrid selle sõnumiga prohveti juurde tagasi.
2. Nii said Ristija Johannese jüngritest Jeesuse sõnumivijad, Tema tunnistajad. Nii sai ka Ristija Johannesest Jeesuse tunnistaja, kuna jüngrite kaudu küsimust läkitades andis Ta Jeesusele võimaluse vastata ning oma jüngritele võimaluse Jeesuse vastust kuulda ja kuulutada. Kogu Johannese elu oli tõe ja Jumala tahte kuulutamise teenistuses – ta ei olnud kõikuv kõrkjas, ta ei otsinud mugavusi ega tunnustust, vaid oli valmis tõe nimel kannatama ja koguni surema. Jeesuse sõnul oli Ristija Johannes mitte ainult prohvet, vaid enam kui prohvet – ta oli Issanda teevalmistaja, seesama, kellest oli ette kuulutanud Vana Testamendi viimane prohvet Malaki. Issandale tee valmistamine seisnes inimeste kutsumises patust pöördumisele ja meelearandusele – ning osutamises Temale, kes maailma patud ära kannab.¹¹
3. Kinnitades, et Ristija Johannes on Issanda teevalmistaja, näitas Jeesus ühtlasi, et Tema on Issand. Jeesus on Messias – töötatud Päästja, kelles on teostunud jumalik lunastusplaan –, aga nagu Ristija Johannes on enam kui prohvet, nii on Jeesus enam kui Messias: Ta on inimeseks saanud Jumal, kes on tulnud meie ligi, et võtta enda kanda meie patt ja meid sellest puhtaks pesta. Jeesus on Issand, kes on meie ligi ning kelle ligiolus saavad pimedad nägijaks, kurdid kuuljaks, halvatud taas tugevaks ja pidalitõbised puhtaks. Isegi surnud äratatakse üles ja vaestele kuulutatakse head sõnumit. Peaasi, et me Jeesusest «ei pahanduks» – sellest, kes Ta on ja kuidas Ta on meid lunastanud –, vaid et me Temast ja Tema ristist ustavalt tunnistust annaksime; et me jääksime ustavaks nii, nagu jäi ustavaks Ristija Johannes ning nagu Jeesus ise on olnud ustav kuni lõpuni, kuni ristisurmani, et meid Jumalaga lepitada ja uueks teha. Kui jääme Issandale truuks ja Temast ustavalt tunnistust anname, siis võime rõõmuga oodata päeva, mil Ta tagasi tuleb ning mil Tema omad saavad, nagu ütleb apostel Paulus, «kiituse Jumalalt» (1Kr 4:5).

¹¹ «Vaata, see on Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu.» (Jh 1:29)